

## **Bakgrunnen for prosjektet**

Storfjord og Lyngen er to små distriktskommuner i Nord-Troms med henholdsvis 1800 og 2700 innbyggere. Verken Storfjord eller Lyngen har videregående skole i sin kommune, og nærmeste videregående skolen ligger i nabokommunen Balsfjord.

Elever på videregående er en gruppe som bibliotekene i Lyngen og Storfjord ser lite til. Ungdomsskole-elevene vi har kontakt med, besøker bibliotekene i hovedsak i regi av skolen. Når muligheten for å bruke oss i skoletida bortfaller, reduseres også bibliotekbruken. Bibliotekbesøk er i utgangspunktet vanskelig siden pendlerungdommen har lange skoledager. Når elevene går av bussen hjemme, er biblioteket gjerne stengt.

I prosjektbeskrivelsen var målgruppa pendlerungdom, altså vgs-elever tilknyttet én bestemt videregående. Prosjektbeskrivelsen inkluderte i liten grad borteboende elever, som faktisk utgjør en viktig del av aldersgruppa, og heller ikke ungdommer som ikke velger vgs. I siste del av prosjektgjennomføringa har vi også sett på tiltak som kan favne bredere i hele aldersgruppa.

## **Beskrivelse av gjennomføring av prosjektet**

Prosjektet er et samarbeidsprosjekt mellom Storfjord folkebibliotek og Lyngen folkebibliotek. Tilskuddet ble gitt allerede for 2024. Vi måtte utsette prosjektet til 2025 siden Lyngen bibliotek sto uten biblioteksjef i en lenger periode da prosjektet skulle starte. Våren 2025 hadde vi en grundig og god prosjektfase der en praksisstudent fra Lokalt Byrå bisto oss blant annet med kartlegging og medvirkningsprosess. Høsten 2025 skulle vi arbeide og teste ut de grunnleggende funnene fra denne rapport, med hovedvekt på overgangsfasen mellom ungdomsskole og videregående skole. Prosjektmedarbeideren vi tilsatte i september 2025, var tilsatt kun i 4 uker før vedkommende måtte si opp av private årsaker. Dermed måtte prosjektet søke om en liten utsettelse til, for å kunne håndtere testing og avslutning med egne ressurser fra januar 2026. Prosjektet har dermed tatt mye lengre tid enn planlagt. Men vi har likevel fått gjennomført et særdeles lærerikt prosjekt, som har gitt oss verdifull innsikt og konkrete tiltak vi kan jobbe videre med.

## **Bibliotektenester for pendlerungdom**

Tidlig i prosjektet fikk vi en mulighet til å samarbeide med en praksisstudent om å skape innhold til prosjektet. Studenten Gina Mugaas fikk ansvar for å lede prosjektet, gi prosjektet retning og skape et innsiktsgrunnlag. Hun loset oss biblioteksjefer gjennom nye måter å jobbe med medvirkningsprosesser på. Mugaas jobbet med prosjektet i en 100 % stilling i 12 uker, uten at prosjektet ble belastet for lønnsmidler. Prosjektet har kun

betalt designbyrået for prosjektilrettelegging, ekstra veiledningstimer og kvalitetssikring av prosess og sluttprodukt. Biblioteksjefene i Lyngen og Storfjord bidro også i denne prosjektfasen med en betydelig andel arbeidstid, blant annet med ukentlige felles innsjekks-møter.

Hovedfokuset i dette prosjektet har vært hvordan bibliotekene skal kunne tilby relevante og aktuelle tjenester for en målgruppe bibliotekene faktisk ikke ser noe til. Hva ønsker de, hva trenger de, og hvor/hvordan kommuniserer vi med denne målgruppa? Mugaas startet derfor med å skape intervjumaler og rigge prosjektet med **ungdomsdesignere** som skulle intervju vgs-elever. De rekrutterte ungdomsdesignere fikk opplæring og individuell intervjukursing, og ungdomsdesignerne ble honorert for arbeidet med et gavekort.

De intervjuede ungdommene ble bedt om å identifisere seg via karakterkort, eller såkalte **ungdomsprofiler**. Dette for å få en mulig bredere kunnskap om «hva slags» ungdom som har vært involvert i intervjuene. For bibliotekene i Storfjord og Lyngen har denne prosessen bidratt til ny og viktig lærdom og innsikt. Dialog og åpne spørsmål gir et helt annet utgangspunkt for tjenstedesign enn for eksempel en spørreundersøkelse. Å jobbe med intervjuguider, ungdomsdesignere, profiler, direkte intervjuer med målgruppa og grundige funnanalyser, er langt utenfor hva små bibliotek har ressurser og mulighet til i en ordinær hverdag. Både forarbeidet til intervjurunden og analysen av innhentet materialet, ble gjennomført på en måte og et nivå som bibliotekene i Storfjord og Lyngen ikke kunne klart på egenhånd.

Funnene fra intervjuene er grundig beskrevet i praksisrapporten. Fra ungdom i Storfjord og Lyngen er det tydelig uttalt at de ønsker en bredere tilgang til uformelle møteplasser. Rapporten sier også noe om bruken av organiserte aktiviteter som inngangsport for å engasjere ungdom og skape rom for medvirkning. Den kanskje viktigste anbefalingen er at *bibliotekene gjennomfører ytterligere undersøkelser knyttet til overgangsfasen fra ungdomsskole til videregående skole, med mål om å identifisere tiltak som kan opprettholde eller styrke ungdommens tilknytning til biblioteket gjennom hele utdanningsløpet*. Viktigheta med å vedlikeholde og styrke relasjonen mellom ungdomstrinnselever og bibliotekjenesten, vil være en hovedprioritet for bibliotekene i Lyngen og Storfjord etter dette prosjektet.

Praksisrapporten er vedlagt.

## Unge Stormen i Bodø

Høsten 2025 var biblioteksamarbeidet i Nord-Troms på studietur i Narvik og Bodø. Denne studieturen var ikke en planlagt del av prosjektet som sådan, men for Storfjord og

Lyngen var det en flott anledning til å bli bedre kjent med Unge Stormen i Bodø og deres arbeid for å skape møteplasser og bibliotektenester for ungdom 13-20 år.

Unge Stormens ungdomskoordinator ga oss en grundig og inspirerende presentasjon av hvordan Unge Stormen jobber med samskapning med ungdom. Volumet på tjenestetilbudet er imponerende, tatt i betraktning at de kun har ett årsverk i en koordinator-rolle. Planlegging og gjennomføring av aktivitetene involverer ungdom i utstrakt grad, og uten ungdommens frivillige arbeidsinnsats ville ikke biblioteket i Bodø kunne tilby de tjenestene de gjør i dag. Dette har også en overføringsverdi til småkommuneverden og til dette prosjektet: med samskapning og fleksibel tilrettelegging for ungdomsinitierte og delvis ungdomsdrevne aktiviteter, *kan* man utvide tjenestetilbudet. Men også slike aktiviteter må styres og koordineres av ansatte, og forutsetter øremerkede ressurser.

## **Testing av arrangement og direktemarkedsføring**

Høsten 2025 fikk vi testet ut noen enkle arrangement på biblioteket for målgruppa. Initiativene til arrangementene kom fra ungdommer som hadde deltatt i intervjurundene i første del av prosjektet. Det vi har prøvd ut er ungdomsinitierte heklehangouts (åpne møteplasser for ungdom som vil møtes for prat og håndverk) og brettspillkvelder. Vi har ikke åpnet opp for arrangement uten voksen tilstedeværelse.

Vi har også åpnet studiebibliotektenesten for vgs-elever, men likevel med begrensning på at man må være 17 år for å kunne få kvittere ut nøkkelkort. Det er ikke så mange vgs-elever som har benyttet seg av tilbudet til nå, men de som har brukt oss, har brukt oss ganske flittig.

Tilbakemeldinger fra pendlende ungdom er at siden at skolebussen starter så tidlig som klokken 6 for de fleste, så brukes tiden i all hovedsak til soving. Digitale bibliotektenester som Biblio, Filmoteket og Filmbib oppleves derfor som lite relevante tenester for selve bussturen.

## **Overgang ungdomsskole og videregående**

I siste del av prosjektet har vi hatt stort fokus på ungdomsskole-elevne i Lyngen og Storfjord. Gjennom første del av prosjektet fikk vi bekreftet at biblioteket oppleves av elevne som en forlenget arm av skolen, og at besøk i stor grad var begrenset til skoleinitierte besøk. En viktig utfordring for våre bibliotek vil ikke bare være å *oppretholde* ungdommenes tilknytning, men faktisk å *skape* en utvidet relasjon og tilknytning til tenesten som ikke begrenser seg til skolebesøk. Forhåpentligvis vil ungdommen lettere ta med seg en slik positiv relasjon fra ungdomskolen også etter endt

grunnskole. Hypotesen vår er at dersom ungdom får en utvidet forståelse av biblioteket som tjenesteleverandør og får en forståelse av at biblioteket er mer enn hente-bøker-i-skoletida, så kan terskelen bli lavere for å oppsøke bibliotekene og også foreslå ønskede samarbeidstiltak og arrangement.

Våren 2026 gjennomførte en serie med tiltak i begge kommunene.

- Workshop på ungdomsskolene med tema *Bibliotek er mer enn skolebesøk*. Her presenterte vi for 10. klasse hva biblioteket kan tilby, hva vi ønsker å gjøre for målgruppa og hvilke utfordringer vi ser. Promotering av studiebibliotek-tjenesten til vgs-elever var sentralt i denne. Øktene var lagt opp som enkle dialogmøter og vi fikk gode innspill fra elevene
- Deretter fikk alle 10. klassingene i begge kommunene muligheten til å svare på en spørreundersøkelse, med premietrekning av gavekort.
- Resultatet fra spørreundersøkelsen ble presentert elevene på et nytt treffpunkt på biblioteket. Dette møtet ble arrangert i skoletida, i samarbeid med lærer, og åpnet for mulighet for en utvidet dialog rundt spørsmålene.
- Skolearrangement om tekstlesing og eksamensforberedelser som tema.
- Pizzakveld, brettspill og informasjonskompetansequiz på kveldstid.

Vi har kunnet gjennomføre en grundig og god prosess med ungdomsskole-elever med velvillig bistand fra elevenes kontaktlærere. Uten et godt samarbeid med skolene ville dialogen og antallet treffpunkter med elevene vanskelig la seg gjennomføre.

## **Innspill fra 10. klassingene**

Innspillene baserer seg på de gjennomførte dialogmøter med klassene og på innspillene fra spørreundersøkelsen. Innspillene fra 10. klasse samsvarer godt med funnene gjort under intervjurundene med vgs-elevene.

- Mange av ungdommene påpeker at de ønsker i hovedsak å lese engelske bøker, og at de ønsker mer manga.
- Brettspill og dataspill fanger de fleste og løftes fram som gode sosiale arenaer de kunne tenke seg å delta på.
- Studierom oppleves som et interessant tilbud, i hvert fall i eksamensperioder
- Flere hadde ønsker om å kunne arrangere egne aktivetskvelder og hangouts
- Kveldsarrangement, *til og med om bøker*, kan være interessante å delta på, spesielt om det kombineres med mat.
- Litt avmålt stemning for bibliotekenes filmstrømmetjenester og e-bøker.
- Informasjonskompetanse, spesielt fake news og propaganda, er temaer som engasjerer
- Facebook er ikke ønsket som informasjonskanal.

## SoMe

I både Lyngen og Storfjord kan bibliotekstjenesten sikre informasjonsflyt til 10. klassinger via direkte kontakt og samarbeid med skolen/kontaktlærer. Denne kanalen forsvinner når elevene er ferdige med grunnskolen. Det bør være et mål at ungdommen og bibliotek har en felles informasjonskanal, som gjør at ungdommen selvstendig kan oppsøke informasjon uten at den er knyttet til skolehverdagen.

Kommunale institusjoner bruker i stor grad Facebook som sin foretrukne informasjonskanal i tillegg til eventuelle hjemmesider. Det er interessant at kommunale tjenester virker å også velge Facebook for å informere om tjenestetilbud til ungdom, selv om ungdommen selv sier at de ikke foretrekker denne kanalen. En spørring blant våre 10. klassinger, viser at *alle* er aktive på sosiale medier, *ingen* liker å bruke Facebook, men nesten alle har laget seg en Facebook-konto for å kunne sjekke arrangementsinformasjon. Våre ungdommer bekrefter at de opplever Facebook som en *bestemor-greie*, og at innhold og format oppleves som *irriterende*.

Både Storfjord bibliotek og Lyngen bibliotek har prøvd tidligere å løfte kommunikasjon ut fra Facebook og inn i andre kanaler. Lyngen bibliotek hadde i 2022 en egen TikTok-kanal. Bibliotektiktoken til Lyngen var en liten sensasjon i seg selv da den var operativ med over 5000 følgere, og gikk flere ganger viralt med tørre vitser og merkelige videoer. I Storfjord har biblioteket prøvd å nå ungdom med en egen Instagram-konto, med et særskilt fokus på informasjon til innbyggere i alderen opp til 19 år, uten særlig suksess med dette.

Fremover så må både Lyngen og Storfjord teste ut andre løsninger dersom kontakt med målgruppa skal skje via SoMe-kanaler.

## Oppsummert

- Pendlerbusstiden brukes til soving.
- Biblioteket må markedsføres bedre
- Åpningstidene må tilpasses lange skoledager
- Organiserte kveldsarrangement *kan* være interessante
- Arrangement bør inneholde mat
- Aktiviteter som ungdommen kan initiere og drifte selv, men med en eller annen form for voksentilstedeværelse, kan være interessant
- Brettspill og dataspill oppleves som hyggelige og interessante møteplasser
- Studiebibliotekstjenesten må markedsføres bevisst til vgs-elever, og gjerne på et tidlig tidspunkt

- Informasjonskompetanse er et tema som mange ungdomstrinnselever opplever som interessant
- Relasjonsbygging mellom bibliotek tjenesten og ungdommer er avhengig av at biblioteket har et godt samarbeid med grunnskolen.

Hovedkonklusjonen etter dette prosjektet er likevel at 10. klassinger må ha en særskilt prioritet i våre bibliotek. Senest i 10. klasse må elevene få en forståelse av kompleksiteten av bibliotek tjenesten og potensialet tjenesten kan utgjøre i elevenes hverdag etter endt grunnskole. På samme måte som vi bevisst tilbyr hyggelige arrangement for 1.- og 2. trinn på barneskolen for å bygge positive relasjoner, bør vi rigge oss med arrangement og samarbeid med 10. klasse for å kunne være en relevant og aktuell tjenestetilbyder, også utenom skolebesøk og skoletid. Prosjektet har vist oss blant annet viktigheten ved å ha årlige introduksjonsmøter om bibliotek tjenesten for 10. klasse, og verdien av å ha faste arrangement på kveldstid i løpet av skoleåret.

Lyngseidet og Hatteng, 1.6.26

Andreas Wiig  
Biblioteksjef i Lyngen

Silja Skjelnes-Mattila  
Biblioteksjef i Storfjord